

Sjätte roten, tomt 19

Kvarteret Ostindiska Kompaniet

Tjugoåttonde roten 1637–57v

Köpmansgatans södra sida väster om

Femtonde roten 1657–70

Stora Torget

Under 1600-talet och den tidigare delen av 1700-talet bodde det en del folk på de sammanlagt sju mindre tomter: tomter, som efter branden 1746 inköptes av Sv. Ostindiska Kompaniet och numera utgör baksidan av nuvarande museitomten.

1) *Zacharias Larsson R28 (1638 kallad Olofsson)*

Borgarlängden 1639: Skeppare Zacharias Larsson

1637–39, 1641, 1644: 3 mtl, 1640, 1643, 1645: 2 mtl, 1642: 4 mtl

Zacharias Larssons Enkia Ingeborg R28 1646–47, 1652, 1654: 1 mtl

Jon Hansson hos Ingebor Zacharias R28 1647: 2 mtl

Zachris Lars dotter 1653–54

Vällb. (Lars) Broman anges (utan angivande av summa) i förteckningen över huseköpspenningar, år 1655 ha köpt Sachris Larssons gård. Enligt Gustavi tomtöreslängd 1670: sal Bromans arvingar (ej bebyggd 1670). Bland arvtagarna var biskop Erland Broman, vars gård och tomter 14.11.1692 köptes av *Maccabeus Thornton*, vars bakgård det var 1696 (se 5.59). 1730 kallas gården Madame Thornthons andra gård: redan då bodde där sadelmakare Brase, som sades betala 50 d smt i hyra. Denne (som i tyska kyrkoboken kallas Johan Fredrik B) var 1718 sadelmakaregesäll i Göteborg och erhöll burskap 8.4, som mästare. 1730 hade sadelmakare Christian Fredrik Brase övertagit gården och hade då *gesällen Friedrich Elsner*. Sadelmakaren fick ett tragiskt slut: han kastades 1735 i hamnkanalen vid vågen av handskmakare Starman och urmakaren Göthberg och drunknade. Hus och gård på Lilla Berget och Köpmangatan värderades i bouppteckningen 29.1.1739 till 208 daler och behölls av hans änka Maria Elisabeth Heinrichs (vigsel Chr 24.1.1720) som drev verkstaden med gesällerna Anders Fischer och Johan Pettersson.

Hon var född 1703 som dotter till klensmedsmästaren Christoffer Heinrich (1656–1716) och Catharina Elisabeth Wallman (Berg II:1–2, 281). Hon avled ”an der rothen Ruhr” och begravdes i Chr 27.8.1740: den 19 aug hade hennes tioårige son begravts. Den 1.9.1740 beslöt sadelmakareämbetet att draga försorg om att det arbete, som kunder hade beställt under sadelmakare Christian Brases änka Marias livstid skulle färdigställs till de omyndiga barnens nytta och fördel. Hennes gesäll Andreas Fischer (burskap 25.9.1747, begr. Chr 30.3.1750) hade erbjudit sig att utföra arbetet (EIIb:24). Bouppteckningen efter henne 17.10.1740 upptar huset på Köpmangatan.

Sigbrandt Thornton efterlämnade enligt bou hus och gård på Stora Hamngatan, värderad 6.500 daler, dito på Lilla Berget och Köpmangatan, inköpt 1740 från sadelmakare Brases arvingar för 214 daler samt tre ärvda hemman. 1755 var Ostindiska Kompaniet ägare,

2) *XV Dittmar wefuer R28 1637: 2 mtl*

Karin Wäfwär R28 1642: 2 mtl, 1646, 1648: 2 troligen = *Ditmar /Dijk/ wäfwares Enkia R28* 1640: 1 mtl, 1642: 2 mtl, 1645: 2 mtl, 1647: 3 mtl

Tore hos Dittmar wäfwares Enkia R28 1641: 2 mtl

Jon (Nilsson) hos Ditmar wäfwares Enkia R28 1646–48: 2 mtl

Oluf målare hos Karin wäfwares R28 1642: 2 mtl

Chirstin hos Dittmar wäfwares Enkia R28 1647: 1 mtl

Där Karin Wäfwär står i mtl: *Dawid (Dawet) Wäfwär R28* 1650–55: 2 mtl, 1656–57v
****XVI****

Hans Jörensson hos Dawid wäfwär R28 1649: 2 mtl

Josef wäfwär R28 1651: 1 mtl

David vävare kallas i längden 1656 David Hunter: något annat belägg för att det är samma person finns inte annat än att de avlöser varandra i längderna. Varken David eller hans far Wilhelm (se 7.55 södra delen) omnämns i Christine församlingsböcker. David Hunter fick den 28.1.1661 svara för att han hade avlat barn med sin tjänstepiga Svarta Börta. Skulten Hans Larsson anklagade vid kämnärsrätten den 11.6.1662 vävarna Mikael och David för att de slagit varandra blåa och blodiga. När David vävare vid samma rätt den 27.6.1666 fordrades av Helges hustu Ingeborg i Kiälleryd beklagade han sin stora medellöshet.

Robert Hunter R28 1641: 2 mtl

Albrecht Hunter skräddare

1656–58

Albrecht Hunter, som var rotemästare i femtonde roten och därför brutits ut ur längderna och placerats främst, är svår att placera på rätt bostadsplats. Enligt Wilhelm Bergs ”Husägare och tomter” skulle hans hustru *Margareta Plüss* med vilken han gift sig den 26.8.1655 ägt gården 6.19 (2) här nedan, varför ”sonen” *snickaren Matthias Hunter* senare gjorde anspråk på den gården. Den 28.6.1658 betalade dock Albrecht Hunter huseköpspengar för *Carsten bötkers* gård och bodde 1675 i åttonde roten. Och snickaren var inte son till Albrecht utan till hans bror vävaren David Hunter. Denne blev ägare av gården 6.19 (2) genom att gifta sig med änkan efter Anders Jung *Matthias svarvares* dotter *Catharina* (omgift Lars Björnsson skeppare).

3) *Matthias svarvare*

Han omtalades 1637–39–42 i rote 6 (4.44). Hans hustru omtalas där med ett mantal 1638.

Han omtalas här *R28* 1643: 2 mtl, 1644 (troligen densamme *Matthis Hermensson Holman* (begr. 14.1, 1645), som den 189..1631 gifte sig med *Rangel Hansdotter* (omgift 30.1.1648 med ”Berend” Svensson). Den 6.2.1679 begärde *Hans Andersson Jung* och *Henrik Matthisson Hollman* värdering av denna deras ”fäderne och mödernegård” på Köpmangatan västan på Lilla Berget. Till detta beordrades Jöns Helgesson Bötker, Alexander handskmakare och Thomas svarvare. Det lilla hus som Hans Jung hade uppbyggt på platsen skulle icke värderas ihop med gården utan allena för sig och part. Eftersom *Mattis Hermensson Holman* omtalades som far till Börge Svensson svarvares styvbarn nedan gifte hans änka tydligen om sig med

Börie Svensson svarfuare R28

1649–51, 1652–55: 2 mtl, 1656–57v (XV), 1657h–63–1673–81

M1676: 1 tomt

Hustru Trina Mattisdotter 1681. Hon bör vara Börge Svensson svarvares styvdotter Catharina Mattisdotter Holman. Gift 1) Anders Jung (?) 2) David Hunter (bosatt 7.55, senast omtalad 1667) 3) skepparen Lars Björnsson. Sal David Hunters barn och deras styvmoder hustru Catharina Mattisdotter vände sig i kämnärsrätten den 13.2.1684 mot skeppslöjtnanten Adam Rosencrantz. Davids dotter *Elisabeth* hade varit i tjänst hos (sin fasters man) *Adam Rosencrantz* i 4–5 år, då hon icke var över 8–9 år. Han hade hållit henne med föda och kläder och ansåg att hon inte ha något att fordra utan att hon hade förtärt de 14 daler som tillkom henne i arv. Sonen var i tjänst hos Jacob snickare för att lära hantverket. Han var cirka 20 år gammal. Han omtalas som *snickaremästare Matthias Davidsson Hunter* nedan. Ytterligare en son Jacob? Tvisten gällde barnens arv efter farfadern Wilhelm Hunter på 43 rdr 21 öre samt 8% ränta. Inventarium hade upprättats av sal Berge Amundsson. Hela kvarlåtenskapen uppgick till 250 daler 20 öre sedan gäld och skuld avdragits. David Hunters del uppgick till 59 daler 2/3 öre. Där hade Adam Rosencrantz att fordra 16 daler 1 öre.

1691 var Börge Svensson svarvare död och i bouppteckningen (1691:335) värderades gården, som förklarades såld till en *Anders Andersson* före den 19.11.1695, till 165 d smt. Några barn efterlämnade Börge Svensson inte och hans båda systrar *Kerstin och Britta Svendsdottrar* var också döda. Även hans hustru omtalas i bouppteckningen ha hetat *Kerstin Svendsdotter* men det är oklart om icke en sammanblandning med systemn har ägt rum. Börge svarvare avled på hospitalet och enligt Kerstin Svendsdotters testamente skulle hospitalet ha en tredjedel av boets behållning. Även en andra tredjedel delades mellan hospitalet, kyrkan och skolan.

En styvdotter till Börge Svensson svarvare var *Catharina Mattsdotter Hollman (el Hällman)*, också kallad "Catharina svarvares" (se Wilhelm Bergs utgåva av Christine kyrkas böcker, där hon omtalas 1701–05) I ett till bouppteckningen bilagt brev förklarar hon sig ha försörjt styvfadern i 22 år. Hon begärde den 8.5.1699 att få 124 daler uti sal Kerstin Rasmus sterbhus för den omkostnad hon använt på sin styvfader sal Börge svarvare. (Var Kerstin Rasmus densamma som Kerstin Svendsdotter?) Tillgång fanns i sal Sven Arells sterbhus. Hon bör vara dotter till Matthias Hermensson Holman ovan.

Catharina Mattsdotter överklagade tydligen försäljningen av gården till Anders Andersson, ty i april 1692 befinnes hennes (tredje) man *Lars Björnsson skeppare* vara ägare till gården. Då uppbygger handelsmannen Maccabeus Thornton den 14 samma månad bland annat två tomter, som han köpt av *biskop Erland Bromelius* i Karlstad "belägna på Köpmangatan mellan skeppare Lars Björnssons hus och gård å västra och Kronhusgatan å östra sidan." Denne Lars Björnsson skeppare omtalas som bosatt i Marstrand enligt Marstrands domböcker 1685–89. Bouppteckning efter honom företogs i Göteborg 28.10.1695 (1695:492). Han ägde hus och tomt, värderade 150 daler samt skutan Maria, värd 170 daler. Det omtalas där, att hans änka Catharina Mattsdotter Hollm (eg. Hollmans) hade styvbarnen *Chredentia* (också kallad Christina) *Johanna, Bengta, Barbro* och *Margareta Larsdottrar* och sonen *Björn Larsson*. Om dessa styvbarn finns det en hel del uppgifter i Marstrands domböcker. *Johanna Larsdotter*, som 1715 kallas Johanna Lars Björns, var första gången gift med en *Claes Torbjörnsson* (son till en *Torbjörn Larsson*) och i detta äktenskap mor till den *Tönnes (el. Torbjörn) Apall*, som erhöll fullmakt som postmästare i Marstrand den 13.12 1715 och tog avsked från denna tjänst 19.8.1717 för att bli proviantskrivare,

senare regementsskrivare vid Bildts dragonregemente (se Grape). Johanna Larsdotter begick sedan dumheten att gifta om sig med den oregerlige *Jürgen Mattisson Tollishuusen*. En annan av Lars Björnssons döttrar, *Bengta*, var gift med *Conrad snickare i Marstrand*.

1698 bor Matthis snickare tillsammans med "Lars Biörns änka" men flyttar sedan till en annan gård för att återkomma som inneboende hos Lars Björnssons änka 1710. Skepparen Lars Björnssons änka begravdes 15.12.1711.

Denne son är den snickaremästare Matthias Davidsson Hunter, som den 21.7.1712 avvittrade efter sin hustru Margareta Waltinsdotter. Deras son Johan, född 3.9.1703 fick i dec 1703 (se Gbg mag reg) börsbrev för att komma i perukmakarelära. Den 31.1.1715 erkände Matthis Hunter sin skuld till sin broder hans Jung.

1715 skattade Matthis Hunter snickare som ägare till gården för tomt 100 d smt, hus värt 120 d smt och lösöre för 30. Matthis Hunter snickare sålde 1715 *sin fäderneärvda gård* med hus för 300 d smt belägen intill Adelheid Thorntons trädgårdsplats i öster och fältskären mäster David Creutzberg hus och gård å västra sidan till Adelheit Thornton (uppbud 1.8.1715) men köpet överklagades av båtekarlen Per Kroksson. Denne lät den 9.5.1715 (obs före madame Thornton) en gård och hus på Köpmangatan med ovannämnda läge, som han tillhandlat sig av snickaren Matthias Hunter för 360 d smt.

1717 omtalas här *snickare Sven Borgman* med hustrun *Greta Zimmerman* och *gesällen Lars Dahlbeck*.

Det bör vara den gården, som 1720 ägdes av saltmätaren Bengt Pehrsson och 1730 av hans änka. Var skomakaren Magnus Wetterström ägare 1745?

Lars stadstienare R28: 1646, 1648: 2 mtl

Rasmus Engelsman besökare R28 1655: 2 mtl, 1656–57v (XV), 1666: 2

Johan Vinförlåtare XV 1661: ½, 1663: ½

Anders kalkslagare 1671–73

Christen Svensson repslagare M1678, ej tomt

Johan Olufsson 1669

Johan Båtsman 1674 hos Börge svarvare, 1679

Hans båtsman 1666–75

M1676 Hans båtsmans hustru. ej tomt

Joen Ersson båtsman i Lunnegården 1572–75

4) *Chirstin Riggerts*

1663–75

M1676 *Johanna Riggertsdotter*

Kerstin Riggerts dotter 1678. Enligt Gustavi tomtöreslängd var Johan Eilking åbo 1679–81.

Kertin Riggerts var änka efter *Reggert vävare*, senare kallad styrman. Denne var son till den *handelsman Reggert Olofsson*, vars arvingar 1654 hade sålt en gård till *pres. Lars Broman*. Tydiligen hade de sålt framtomten vid Norra Stora Hamngatan men behållit bakgården. Reggert Reggertsson var död den 24.2.1660, då hans änka krävdes av *Måns Simonssons* i Filipstad änka *Margareta Hansdotters* fullmäktige *Johan Danielsson (borgmästare där)* Margareta Hansdotter fordrade 300 rdr, som var hennes fäderne. Kerstin Riggerts kallas den 18 och 23 augusti 1665 *Kerstin Jacobsdotter*, då hon av *Johan Schwartzkopf* på *Carsten Witts i Hamburg* vägnar krävdes på betalning för brännvin, som Reggert Reggertsson 1656 hade köpt i Hamburg. Kerstin sade, att hon aldrig känt till att hennes man fört så mycket brännvin på en gång från Hamburg.

Vid underrätten den 11.5.1666 upptogs ärendet, att hustru Kerstin Riggerts till *Elin Andersdotter* hade sålt "en plats med därpå stående stufwa" för 24 rdr. Det visade sig, att tomten var ofri, och att köpet endast avsåg stugan, som skulle flyttas av arvingarna efter Elins död.

Rätten fann försäljningen alldeles ogiltig: 1) (Tydiligen var hustru Kerstin omgift.) Svarande hustru Kerstins man, som levde, hade inte godkänt försäljningen genom att underteckna handlingarna ("sådant köp med hands undertecknande verifierat"). 2) Det löpte mot ordinantian, att någon tomt skulle skiljas (d.v.s. man fick icke avstycka bitar från sin tomt i strid mot stadsplanen). 3) Inte heller hade modern rätt att försälja det hypotek barnen hade för sitt fäderne. Av dessa skäl förklarade rätten dylika kvinnfolksförsäljningar av fast egendom ogiltiga ("Qwinfolkskiöp öfver fast egendom").

David Berg Barberare

1681–

Den 17.10.1684 fordrade bonden *Olof Larsson i Kålsered* barberaren David Berg på en summa omkring 60 daler. David Berg svarade, att det inte var han utan Kerstin Riggerts, av vilken han hade köpt den gård han bodde i, som var skyldig pengarna. Han bekände samtidigt, att han inte ännu hade betalt hela gården till henne men att hustru Kerstin hade sagt, att *Maccabeus Thornton* skulle ha betalningen. Rätten fann, att skulden hade gjorts under Kerstins livstid och sålunda skulle betalas av oskipto. David Berg skulle betala Olof Larsson så mycket Kerstin varit skyldig och få det avdraget från köpesumman för gården av arvingarna. (Se också mag. prot. 27.11.1682.)

David Berg, som 1715 kallas *David Kreutzberg (Creutzberg)* och då skattade för tomt värd 100 d smt, hus värt 80 och lösegendom för 30 behöll gården åtminstone till 1717. Antingen hans eller gården öster härom ägdes senare av saltmätaren Bengt Persson.

5) *Christopher Nilsson (snickare) R28*

1642, 1646, 1648–51: 2 mtl, 1643–45: 3 mtl, 1652–54: 1 mtl

Christopher Nilsson snickare 1642–54

Christopher Nilssons änka Ingrid

1667–74

Ingrid Christiernsdotter 1675

Ingrid Hans fiskares 1676–81

M1676 Ingrid Christopher fiskares änka M1676: 1 tomt

En Lars Åhman, som möjligen var arvinge, sålde för 150 d smt Ingerd Fiskares hus och gård mellan sal Hans Mikaelsson i väster och David Barberare i öster till konstapeln Danile Sjöman, som erhöll första uppbud den 3.9.1691 och samma dag betalade 3 d smt i huseköpspengar. Denne Daniel Sjöman var tydligen också skomakare, ty enligt tomtöreslängderna 1696 ägdes gården av Daniel skomakares änka och 1715 av sal Daniel Siömans änka: hon omtalas 1706 heta Gunnur Jönsdotter. Tomten värderades 1715 till 100 och huset till 40 d smt. Hon kallas 1717 fattig. Där bodde då också sonen Petter Siöman av amiralitetet, som 1720 kallades löjtnant och skrevs för gårde. Vidare lagman Stiernclous (Strierncronas?) skrivare Nils Hagerberg: ”njuter i lön 80 d smt”. Hade drängen Giösta Persson och pigan Helena Tegerman. Gunnur Jönsdotters gård uppbjöds 1.3.1714 av handlanden Arent Henr. Reimers för skuld. Handlanden Erik Bergström köpte den 1§.3. 1726 av Gunnurs barn Petter Sjöman och Sara Sjöman för 300 d smt och 30 d diskretion gården mellan grannen i väster handlanden Erik Bergström och saltmätare Bengt Persson i öster.

Margareta Rinkens 1656–63. Se 5.51.

Joen Christierson 1667

Hans Wulff 1659–61 Se 5.44.

Elin Andersdotter 1667

6) 412 *Hans Michelsson skepper R28*

1643–45, 1649–50, 1652–55: 2 mtl, 1646–48: 3 mtl, 1656–57v (XV), 1657: 2mtl, 1658: 6, 1659–61: 2½, 1665–66: 6.77, änkan 1678–81, M1676: änkan 1 tomt

År 1668 skrev Kiersti Hans Michels brev från Amsterdam (EIIa:2) ”till min wiän Kari boende wied Luthers kiörka” och hennes man, att hon och hennes man var vid god hälsa och önskade Kari och hennes man ”20.000 goda dagar och Netter”.

Den 23.8.1667 krävde vid underrätten redarna i skeppet St. Johannes Baptista befraktarna rådmännen Arfwed Gudmundsson och Hindrich Arfwedsson på den frakt efter certeparti samt expenser, som skepparen Hans Mikaelsson hade varit tvungen att göra på grund av att han på resan mellan Göteborg och England hade uppbringats av en kapare. Det invändes den 28 augusti, att Hans Mikaelsson ej efter upprättat certeparti hade levererat befraktarnas gods på vederbörlig ort. Vidare hade skepparen inte efter uppbringandet av kaparna till Amsterdam velat vänta (”opwachta”) så länge med sitt skepp, att godset antingen förklarats till pris eller fritt. Faktor för befraktarna i Amsterdam var Anthoni Schorres måg och Samuel Lomans svåger Gerhard Pincier och fullmäktig för Henrik Arfwidsson i ärendet var i Amsterdam Jacob Hertzens bror Anselmus.

Givetvis stämdes skepparen Hans Mikaelsson av befraktarna, De anklagade honom för att utan deras medgivande ha inlastat ungefär två läster beck före sitt avseglande, sedan begivit sig direkt till Norge för att mot uppgörelsen med dem inlasta ett stort kvantum trävaror. Skeppartens vittnen båtsmännen Anders Eriksson, Anders Arfwedsson, Sven Helgesson, Fredrik Carlsson och Hindrik Torst underkändes av befraktaren Hindrik Arfwedsson, som sade, att de samtliga ”med skepparen Hans Mikaelsson äro uti svågenskap och frensämia” (fränsämja?). Det utsågs gode män i tvisten och dessa tillerkände (Gbg Ur 1667 den 18 dec.) skepparen ”så stor frakt opå Holland såsom Engeland, och den föringh bestående av några tunnor beck, som skepparen Hans Mikaelsson med sine Matroser hafwer inskeppat, frii och oklandrat niuta”.

I augusti samma år föregav sig M:r Thomas Behn av Hans Mikaelsson ”pilotagie efter sjörätten uthi Engeland riktigt vara Contenterad, men Lotzpenningar här ifrån Göteborg och till Norwegen, warest är styrmans fahrwatn, kenner sig intet skyldig efter certepartie att afleggia”.

Det är okänt, när amiralitetslöjtnant Olof Larsson Brännö blev ägare till Sal Hans Mikaelssons gård men det bör vara någon gång mellan 1691 och 1696. Eventuellt kan han ha varit arvinge eller hans far länsmannen Lars Joensson Brännö ha tillhandlat sig gården med naborätt och överlåt it den på sonen.

”Kronans skeppslöjtnant Olof Larsson, länsmannen på svenska öarnas son” avlade sin borgared den 1.9.1691 och slapp erlägga burpengar, då han var i tjänst hos kronan. Magistraten meddelade den 1.9.1692 (Ba:7), att skepparen Olof Larsson Brännö, skeppet Prins Carl von Schweden skulle gå från Amsterdam men tvingades i stället styra till Göteborg, eftersom hans till sex man uppgående besättning blivit sjuk. Olof Larsson Brännö ägde gården 1700 men 1703 står hans änka i tomtöreslängden. Olof Larsson Brännös änka (Marta Olofsdotter, se nedan 1717). ”Brita” sålde för 450 d smt hus och gård på Lilla berget mellan länsman Carl Larsson i väster och Daniel Sjömans änka i öster till sin måg *handlanden Erik Bergström*, som erhöll uppbud 12.11.1706, fasta 9.2.1707.

För handelsman Erik Bergström värderades 1715: tomt 150, hus 600, lösöre 600 d smt Han betalade 1717 för tobak, hade hustrun Caisa Olufsdotter och fattiga svärmodern Marta Olufsdotter (begr. 22.8.1719 D) samt pigorna Anna Persdotter och Margareta Nilsson.

1735 värderades avlidne handlaren Erik Bergströms arvingars gård på Köpmangatan.

Håkan skomakare 1641 mfl ”löshästar”

6) Son till Hans Mikaelsson skeppare bör ha varit:

Michel Hansson skeppare 1667–71, änkan 1672–78

M1676 Mikael Hansson styrmans änka 1 tomt

Den 6.5.1671 beviljades skepparen Michel Hansson sjöbrev för kreyerten Susanna att passera åt Östersjön.

Skeppslöjtnant Pehr Nilsson med sin prokurator Svanehals vände sig vid kämnärsrätten den 22.12.1679 mot hustru Margareta Svensdotter, vars förre man avlidne skepparen Michel Hansson på en Malmöresa 1670 skulle ha tagit till sig 28½ tunnor malt mer än hans andel belöpte sig till, Hustru Margareta frikändes från Pehr Nilssons krav, ty rätten fann, att Pehr Nilsson inte förde riktig bok efter handelsmanér och att han bevisade sin fordran allenast med lösa parrer och ”car-tequer” samt sin egen berättelse. Han hade också efter Malmöresan under Michel Hanssons livstid klarerat andra deras mellanhavanden i samband med sillfiske och annat.

Erik Upman 1672

Peter Hasselberg 1676–77

Rådman Christian Schotte 1679–81

Lars Joensson länsman

1679–81

Att man inte återfinner Lars Joensson i huseköpslängderna beror på att han blev ägare till Michel Hansson skeppares gamla gård genom att gifta sig med dennes änka Margareta Svensdotter. Mj-

ligen var han gift tre gånger, ty den son, länsman Carl Larsson på Brännö, som omtalas som ägare 1706–1715 uppräknas icke bland de samsyskon, som den 14.8.1693 begärde magistratens hjälp i en arvsfråga. Då omtalas, att borgaren och skepparen i Göteborg Börge Olofsson Donsö (se fjärde roten), Gudmund Olofsson Donsö och deras avlidna syster Karin Olufsdotters son John Larsson Brännö på sina bröders löjtnanten vid Kungl. amiralitetet Olof Larsson Brännö och brodern Hans Larsson Brännö, vidare borgaren i Göteborg Jacob Carlsson Rydelius på deras syster Helga Larsdotters vägnar och fadern Lars Jonsson Brännö på yngste omyndige sonen Matthias Larssons vägnar begärde hjälp att utfå arvet efter deras resp. broder och morbroder fordom borgaren och styrmannen i Stockholm John Olufsson och hans änka, båda döda.

Att Lars Joensson var gift med Mikael Hanssons änka Margareta Svendsdotter framgår den 12.2.1686, då länsmannen Lars Joenssons hustru Margareta Svendsdotter enligt magistratsprotokollet krävde Petter Hasselberg på vad denne 1677 hade lånat till sitt husbygge. En ytterligare antydning om möjliga släktförbindelser gavs i kämnärsrätten den 3.2.1669, då Peder Bengtsson på Brännö anklagade Påfwel Pedersson för att inför Peder Bengtssons svåger Lars Joensson (på Brännö?) han utgivit Peder Bengtsson för att stå Lars Joensson efter livet.

Med stor sannolikhet av länsman Lars Joensson på Brännö identisk med den skeppare Lars Joensson på Brännö, som av Jacob Lauterbach stämde på Hans Jongs och Hans Elers i Hamburg vägnar angående ”hans sinkesamhet och andra förseelser”. Saken var före den 7.2.1665 vid Göteborgs kämnärsrätt, som kärandevittnen hade instämts Severin Trost från Kungälv. Vidare vittnade Anders Andersson styrman samt Anders Nilsson, Hans Nilsson, lotsman Lars Biörnsson och Jon Eriksson, alla fyra från Brännö. Jacob Lauterbach visade vidare en originalattest av licentkaptenen Bengt Henriksson, Jacob Lauterbach hade hyrt skepparen Lars Joensson åt Hamburg åtta dagar före Johannisdag. Anders Andersson ombads vittna om vinden hade varit god förleden höst i hamnen, sedan Lars Joensson hade fått sin last och om skepparen hade gjort sig skyldig till försummelse. Anders Andersson sade sig icke veta, att skepparen skulle ha försummat någon dag. ”bегynner referera huru han med sin skeppare lile Tore Joensson samma dag ifrån Göteborgh med nordnordostwind ginge, ärnandes sig åt Hamburg. Tillfrågad om icke han också wille gå till segels hafwer skepparen Lars Joennson swarat sikh all klar wara, och så begyntr sit ankare at opwinna och dher med gått frå Brännö till segels. Men efter winden mehr och mehr till Westerd gick, kunde Lars Joenbsson med sin skuta igenom Wingarne icke komma till Siöss. I Moot aftonen blef en stark Westnordwest wind. Andre dagen sedan Tore Joensson med sin skuta till sätning inom Wingarne warit hade, gå både Tore Jonsson och Lars Joensson skeppare med en nordostwind till siöss, hwilken omsider samma dag så heftig blef, så at seglen för lars Joensson, som han sedan förnummit hade, gingo i stycken, mehra kunde han intet berätta.

Om winden som då war, närh skepparen Lars joensson bödh till efter lille Tore at gå til siöss, berättar Lars biörnsson, som en dfarkost, den Blå Dufwan, igenom skähren uthlotsat hafwer, item Hans Nilsson och Andor nilsson på Svenska Brennööö, ewen som styremannen Anders andersson, allesammans med hwar annan betygande sikh sådan berättelse med en EEd bekräfta kunna, Kosten anbelangandes, som tilwiites skepparen Lars Joensson i allt för ringa förråd till en så lång resa af honom införskaffat wara, weth ingen mehr än Jon Eriksson, som förleden medh skepparen Lars joensson till siöss war, att berätta om, säyandes sig ingen mangel på matwahrur utan rikeligt förråd merkt hafwa, Ankar och tog wille han bewisa hafwa warit gode med annor redskap mehr, hwilken skepzredskap skipparen Laes joensson tilböd sig ähn gode män wilja låta skärskoda, om Rätten behagade, ähn mehra sade Jon Ericksson hwarkenfolket ellerskepparen i land draget hafwa (?) och skutan öfwergifwit, hade icke styremannen folket förlärat (troligen

=förlett) och till Landz skyndat. Betygade också Jon ericksson skepparen, i dhet han hörde styrmannen örka på lifzfahran, och wile bothen uthissa och med folket i landh fara, skulle sagt hafwa: Du wore wärth, at man dig med en handspick för hufwudet slogo för sådane ordh skuld.

Jacob Lauterbach begärade, att timmermannen, hwilken Lars Joensson hade welat intala att bohra hooli skutan, på dhet han skulle kunna föregifwa för befraktarne skutan wara leck, måppte för Rätten förhörd warda, så ock styremannen Sewerin Trost, hwiken den saken ock bekant woro. Härpå swarar skepparen Lars Joensson, dhet aldrig skola bewisat blifwa. Men i stormen hade wäll skutan fått någon leek, hwilken de danske, som skutan bergat, hade med garneringens sönderhuggande, eftersökt hafwa, som ännu till synes ähr.”

Licentskepparen Bengt Henriksson vittnade muntligen för att komplettera sin attest med en berättelse om skepparens bekymmer och klagan över befraktarnas långsamhet med att lasta skeppet och göra det segelfärdigt: Lars Joensson hade ofta däröver ”swära qwidat”.

Den 12 april berättade Lars Joensson följande: ”Första gången han gick till segels, ärnande sig åth siön med en Nordnordostvind, eftersom af förfarenheten nogsampt kunnogt ähr, att då här uppe i Elfwen een Nordnrostwind ähr kan uti skären och siön här uthan före, ett nordnordväst wäder blåsa. Hwarföre ocks skeppet Blå Dufwan hafwer måst een gång wenda, innan det till siöss kom.

Sedan när han war kommen till siöss, fick han en westlig motwind, med hwilken han hölt siön twert öfwer Kattegattet. och när han då hade wänt, beseglade han på andra bogen galter Hufwud, dherifrån wendandes förföll han under Schagen, och då han derifrån wende i mening att intaga någon norsk hambn, blef stormen och siön honom såp swår, att Fockmasten brast, ich då han för dhen skulle måtte löpa tillbaka hemåth en ny mast till att insättia, hwarefter han åter straxt gick gick till siöss igen. Kan ock swäria sig ingen dagh eller timma dessförinnan försummat hafwa till att taga den förste goda wind i acht, sedan skutan med Mast förbättrad war. Den andra reesan, då han var kommen till siöss, råkade han oförmodligen under Skagen Reff, hwarest han med sitt folck för ankar ridande sådan storm och fahra utstod, att ingen såg någon lieknelse till någon räddning för skutan, eftersom ock andre fartyg samma Natt på Refwet böefwe. Omsider stiger styremannen Sewerin Trost till och gifwer botmennerne det anslaget, at dhe skulle lösa boten af öfwerloppet dermed att undwika fahran och lifwet berga. Hwarefter winden strax till Nordnordwest sig omkastade så att skutan från Refwet uth på diupa watnet Dref dher hon af danske siöfarabde blef antreffat och i föatstrandz hambn inbracht.”

Till gode män att slita tvisten utsågs Wincent Beckman, Cordt Braun (Johan), Jacob Herten och Anders Björsson.

Någon förlikning kom tydligen icke till stånd, ty saken togs upp nästa år i överrätten. Den 5.3.1666 förvägrades Jacob Lauterbach arrest på Lars Joensson. Den 29.5.1666 vände sig Jacob Lauterbach på Hans Jungs och Hans Ellers vägnar i överrätten mot Lars Joensson på Brännö ”angående den förswarliga försummelse och skeppsredskapens oduglighet hwar med han beskylles hafwa brachtt kärändena på stor skada och omkostnad”. Som vittnen framkallades Nils Nilsson i Mölndal, som hade farit som timmerman hos Lars Joenssons skuta, då skepparen på uppdrag av kärändena for till Hamburg, vidare en båtsman Sven Nilsson, som bodde på Styrö samt Per Bengtsson och Jon Eriksson på Brännö. Den senare, som var Lars Joenssons morbroder liksom Per Bengtsson, som var dennes svåger och medredare i skutan jävades av Lauterbach. Nils Nilsson vittnade, att befraktarna hade lovat skepparen, när de slöt avtal med honom om en resa till Hamburg, att han inte skulle behöva wänta mer än åtta dagar i Göteborg, vilket avtal de inte höll

utan och skepparen och hans folk uppehölls en månads tid, innan lasten levererades honom. Och så snart detta skett for skepparen härifrån Göteborg och satte ut genom Brännö sund, hämtandes endast en bytta smör från land. Samtidigt seglade skepparen på skeppet Harder Tore Jonsson förbi dem med ”med ett stilla blek”. Skepparen Lars Joensson följde genast efter honom med samma vind till havs (”siös”), där han möttes av västnordvästvind, så att han var tvungen att löpa in i Käsö sund och skepparen Tore Joensson inom Vingarne andra dagen därefter för oväders skull. Så snart befraktaren Hans Elers fick höra talas om detta skrev han ett hårt brev till skepparen Lars Joensson, varigenom han försökte tvinga honom till sjöss emot en ”contrarievind”, som sedan omvandlades till sydostvind och som förde dem till havs till fem mil väster om Skagen, där en så hård västlig storm rådde, så att deras mast fick en knäck, så att de inte kunde komma till Norge. Styrmannen Severin Trost, som först märkte fockmastens skada, rapporterade om detta till skepparen. Skepparen beslöt då att söka hamn för att bota skadan, varför de i samma storm länsade för focken in i Käsö hamn och reparerade fockmasten där. Därefter gick de åter till sjöss allt in under Hartshals, ”där de kom i bleek för dem, så att de förföllo under skären och der undersatte. Medan de lågo gaf Gudh en Ostrordost wind med tiocckt uhrwäder, hwar med dhe till segels gingo och af styremannen en sådan cours anförde blefwe, så att dhe om Mi(d)ndztiijd kommo under Skager ref. hwarom botsmannen, som wid rodret stod. skepparen warnade, seende fyren af Skagen föruth. Skepparen kastade dervid lodet, och befann wattnet wara tolf famnar djupt, hwarföre han strax twenne ankar tillika falla lät, liggandes för ett hårt wäder natten öfwer. Om morgonen tog blåsten af, hwarmed folket satte sig neder att lappa seglen. Men efter det såg illa ut i öster, tilltalade styrmannen Sewerin Trost skeppsfolket således: det grånar illa i öster det är bäst, att wi bärga vårt liv och fara i land. Blifwer då skutan behållen, så få wi wäll henne igen, hwar ock icke, bli wij likwäll bergade, Då swarade skepparen Lars Joensson: Styreman” I tala som en skälm. Om iag gjorde rätt skulle iag slå Eder öfwer hufwudet med en handspik.”

Det gick icke lika bra i överrätten som i underrätten för Lars Joensson. När skepparen på Brännö Lars Joensson i september låg med sin skuta ”på stadsens watn wid Stigfeberget” skickades stadsbudet Berge Amundsson till honom att meddela honom den arrest på honom, som beviljats Hans Elers av Hamburg. Men rätten hävdade den 15.10.1666, att en styrman borde stå för sina egna förseelser, fast en skeppare var ombord. Därför borde inte skepparen Lars Joensson tillräknas, att styrmannen Sewerin Trost hade styrt Hans Ellers i Hamburg befraktade skuta ned på Skader rev.

Den 16.10.1671 angav länsmannen Lars Joensson på Brännö samt Enert Bergesson i Brännö, att de i staden hade träffat en man Lars Matsson i Svanesund, som hade stulit redskap från deras skuta.

I februari 1681 avslogs Lars Joenssons länsman på Öarna anhållan om förskoning från de 6 d smt som han hade taxerats för, eftersom han ägde hus och gård i staden. Dessutom brukade han enligt magistraten borgerlig näring. Han upprepade sin begäran följande år ”efter han ingen borgerlig näring skall bruka”.

Troligen var Lars Joensson död redan 1696, då Lars saltmålare enligt tomtöreslängden bodde i gården på Köpmangatan. Vid häradsrätten i Askim i mars 1698 stämdes sal Lars Joenssons arvingar på Brännö ang. ”Nils Claessons gård” av Elsa Beata Macklier. – Ännu 1703 kallas gården på Köpmangatan ”Lars Joensson länsmans hus”.

1710–15 kallas ägaren länsman Carl Larsson på Brännö: 1715 tomt 150, hus 200 d smt, ibm Matthis Wallenström. Länsman Carl Larsson hade 1717 hustrun Maria Månsdotter [Montin, dot-

ter till handlanden Månn's Esbjörnsson och Barbro Salfeldt] och pigan Anna Jacobsdotter "Låter anteckna sig på öarna"

Efter länsman Carl Larsson Brännös död övertogs gården av hans änka Maria Montin. Hennes andre man handlanden Jacob Graupner (döpt 2.4.1693, begravd 2.1.1726) gjorde sen 17.2.1722 arvdelning med styvsonen Lars Carlsson efter Maria Montin (begr. 9.2.1722 D). Behållningen i boet var 450 d smt. Utom en tomt på Drottninggatan ägde Jacob Graupner denna gård på Lilla berget mellan sal Berendt Anderssons änka i väster och Erik Bergström i öster.

Efter Jacob Graupners död övertogs gården av hans syster Anna Dorotea Graupner (född 1702, död 1757, dotter till remsnidaren Hans Graupner och hans hustru Anna Henning), som den 25.11.1719 hade gift sig med perukmakaren Johan Mårten Schwalbe (g. första gången den 5.9.1712 med Elisabeth Lithelia och själv f. 1659 och död 1739). Ödetomt 1753 Svensk Ostindiska Kompaniet 1759–.

7) Sal "Mackelerens" arvingar 1670–74

Anders Biörsson skeppare

1675–81

Skepparen Anders Biörsson (1678 kallad skeppskaptenen) tillhörde en av de Nordstadssläkter, vars medlemmar brukade vara sjöfarare. När han först uppträdde i mantalslängden var han tillsammans med sin broder *Sven Biörnsson skeppare* (1646–55) bosatt 7.46, Lilla Berget: där bodde också *skeppstimmermannen Olof Biörsson* (1637–49).

I en inlaga 1671 (EIIa:3) klagade skepparna Anders och *Sven Biörnsson* och *Tore Joensson* över att de mist sina gårdar i den häftiga eldsvådan. "Wij som så länge farit för skeppare få alls ingen fracht till att förtiena oss något till vårt uppehälle och våra skepp ligga här wid Wallen stilla."

Som Anders Biörssons efterleverska omtalas 21.11.1687 *Anna Jöransdotter*, vars namn låter antyda, att hon var dotter till den tidigare ägaren av gården 4.40 (kv Holländaren) *skräddaren Jörgen Johansson Schröder*, dit han flyttade med sin familj efter branden 1669. Anders Biörsson skeppare betalade krigskontribution i sjätte roten 1675, varför han tydligen hade överlåtit den gården 4.40 v till sin dotter, som står för gården i fjärde roten i 1675 års bakugnslängd.

På *kommercierepresidenten Gabriel Spaldings* begäran vittnade 17.12.1683 skepparen Anders Biörsson med ed angående en finnskuta *Stiernan* "hwilken i sista Freide jämte andra flera farkoster till Kungl. Maj:ts tjänst och defensionswärbets fortsättiande här i orten blev tagin och nedersänkt uti inloppet af denne skeppshamn, att han samma skuta Stiernan under sin förwaring tå hade, warandes wed pass Ett hundrade läster Stoor, större och icke mindre, och tå hon till

Kungl. Maj:ts tjänst och defensionswärbets förnödenhet, employerades och nedersänktes, war hon nyligen förbyggd ett nytt överlopp och annor nödvändig reparation". Efter förbättringarna hade Stiernan icke gjort någon resa.

När avlidne skepparen Anders Biörssons kreditorer samlades den 10.12.1688 erbjöd sonen *Berendt Andersson* dem att lösa gården för 400 rdr. Den 11.2.1689 hade han ökat den erbjudna summan till 502 rdr 32 daler. Kreditorerna var *Hans Svensson Böker* som föreståndare för skeppar-armbössan (100 rdr plus ränta 48 rdr), *stallmästare Jürgen Fürster*, *Sibrandt Valcks änka*, *Neltie Cradepool* samt *Collin Crocat*, vilken senare presenterade en dittills för Berendt Andersson okänd räkning med domslut den 6.4.1687 på 80 rdr. Den 18.2.1689 lagbjöd Berendt Anders-

son första gången sin sal fader Anders Björssons hus och gård belägen på Köpmangatan, vilken han köpt av faderns kreditorer för 500 rdr.

Att Berendt Andersson var brorson till skepparen Sven Björsson framgår den 14.2.1689, då Berendt Andersson vid rätten representerade farbrodern mot *Johan Plander*. En Berendt Andersson omtalas den 28.2.1689 som *borgmästaren Hans von Gerdes* tjänare och ombudsman i ett rätts-ärende mot *skepparen Nils Andersson Wik*. Det är osäkert, om det är Anders Björssons son den Berendt Andersson, som 7.3.1678 omtalas som svärfader till *timmermannen Christoffer Brack*.

Berendt Andersson var innehavare av gården som låg i södra hörnet mellan Stora Smedjegatan och Köpmangatan t.o.m. 1704 och hans änka *Anna Margareta Wulff* t.o.m. 1727.

Sal Berendt Anderssons änka taxerades 1715 för tomt 300, hus 600, lösöre 130 d smt, ibm *tullskrivare Kullman*. Hon hade 1717 pigan Britta Andersdotter.

Gården övertogs sedan 1728 av hennes måg *Gabriel Dahlström* (jämför Göteborgs bou 1742:615, där det omtalas, att rådman Hans Anderssons änka Maria Wulffs avlidna systerdotter hade efterlämnat två omyndiga barn Jacob och Anna Greta Dahlström, vilkas far var Gabriel Dahlström).

1744 värderas avlidne handlanden Gabriel Dahlströms gård på Smedjegatan. Enligt tomtöreslängderna innehades gården 1745–47 av Gabriel Dahlströms änka. 1748 hade den övertagits av *Ostindiska Kompaniet*.